

Sygn. akt VIII Ns 210/13

POSTANOWIENIE

dnia 13 maja 2019 roku

Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi w VIII Wydziale Cywilnym

w składzie: przewodniczący: SSR Bartek Męcina

protokolant: st. sekr. sąd. Ewa Ławniczak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 8 maja 2019 roku w Ł.

sprawy z wniosku K. G. i M. G.

z udziałem (...) S.A. w L.

o ustanowienie służebności przesyłu

1. oddalić wniosek,
2. zasądzić od wnioskodawców K. G. i M. G. solidarnie na rzecz uczestnika (...) S.A. w L. kwotę 257 zł (dwieście pięćdziesiąt siedem złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu,
3. nie obciążać wnioskodawców kosztami sądowymi poniesionymi tymczasowo przez Skarb Państwa.

Sygn. akt VIII Ns 210/13

UZASADNIENIE

We wniosku z dnia 25 kwietnia 2013 roku wnioskodawcy K. G. i M. G., reprezentowani przez zawodowego pełnomocnika w osobie radcy prawnego, wnieśli o ustanowienie odpłatnej służebności przesyłu na rzecz (...) S.A. w L. na nieruchomości wnioskodawców położonej w N., gmina N., oznaczonej, jako działka o nr (...), dla której Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi prowadzi księgę wieczystą nr (...), na rzecz każdorazowego właściciela urządzenia przesyłowego - linii energetycznej napięcia zlokalizowanej na powyższej działce polegającej na utrzymywaniu linii energetycznej, prawie do jej konserwacji i napraw, według oznaczeń, które znajdują się na mapie sporządzonej przez powołanego przez sąd biegłego geodetę oraz zasądzenia od uczestnika na rzecz wnioskodawców kwoty 101.952 zł tytułem wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu.

W uzasadnieniu wskazano, że przez działki wnioskodawców przebiega linia elektroenergetyczna należąca do uczestnika. Wnioskodawcy wezwali uczestnika do uregulowania sposobu korzystania z ich działki, jednak uczestnik nie wyraził woli zawarcia umowy, czemu dał wyraz w piśmie z dnia 22 października 2012 roku. Według wnioskodawców służebność przesyłu powinna obejmować powierzchnię zajętą pod słupy energetyczne i linie energetyczne oraz powierzchnię strefy ochronnej, wyznaczonej zgodnie z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego lub w przypadku jego braku w oparciu o rozporządzenie Ministra Infrastruktury z 6 lutego 2003 roku. Zgodnie z obliczeniami wnioskodawców linia wraz ze strefą ochronną zajmuje obszar ok. 1416 m². Wnioskodawcy wskazali, że wysokość wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu w przypadku pasa służebności o powierzchni ok. 1416 m² uwzględnia średnią cenę gruntu pod zabudowę mieszkaniową tj. 90 zł, co daje kwotę wynagrodzenia w wysokości 101.952 zł. W ocenie wnioskodawców ponieważ do 1990 roku zasiedzenie służebności mogło nastąpić wyłącznie na rzecz Skarbu Państwa, uczestnik mógłby powołać się na zarzut zasiedzenia, gdyby służebność przesyłu została przeniesiona na jego rzecz przez Skarb Państwa. Ponadto uczestnik nie mógłby doliczyć do okresu swojego posiadania, czasu posiadania przez Skarb Państwa prawa odpowiadającego służebności przesyłu,

bo gdyby przyjąć, że bieg zasiedzenia rozpoczął się w dniu rozpoczęcia eksploatacji linii elektroenergetycznej, to zasiedzenie nastąpiło przed 1989 roku. Doliczenie okresu posiadania przez poprzednika prawnego jest możliwe tylko w okresie biegu terminu przedawnienia.

(wniosek k. 2-4)

Postanowieniem z dnia 2 maja 2013 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi- Śródmieścia w Łodzi stwierdził swoją niewłaściwość miejscową i przekazał sprawę do rozpoznania Sądowi Rejonowemu dla Łodzi- Widzewa w Łodzi, jako właściwemu miejscowo.

(postanowienie k. 34)

W odpowiedzi na wniosek, wniesionej w dniu 16 listopada 2013 roku, uczestnik (...) Grupa (...) wniósł o oddalenie wniosku i zasądzenie na swoją rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych. W uzasadnieniu wskazano, że linia elektroenergetyczna 15 kV została wybudowana w 1974 roku na podstawie decyzji budowlanej z dnia 6 września 1973 roku, a początek jej eksploatacji datuje się na dzień 1 lipca 1974 roku. W związku z tym korzystanie przez uczestnika z gruntów wnioskodawców jest legalne w zakresie służebności przesyłu. W dalszej kolejności uczestnik wskazał na kolejne podmioty eksploatujące i władające przedmiotową linią, akcentując, że służebność wraz z urządzeniami przesyłowymi zostały przekazane do spółki dystrybucyjnej (wówczas (...) Sp. z o.o., obecnie uczestnik) na mocy umowy aportowej z dnia 30 lipca 2007 roku. Tym samym nawet uwzględniając 30-letni termin zasiedzenia uznać należy, że z dniem 1 lipca 2004 roku doszło do zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu na rzecz (...) S.A, a następnie w 2007 roku służebność została przeniesiona na rzecz uczestnika. Jednocześnie uczestnik wyjaśnił, że w judykaturze SN jednolicie przyjmuje się możliwość zasiedzenia służebności.

(odpowiedź na wniosek k 53-55)

Na rozprawie w dniu 19 grudnia 2013 roku pełnomocnik uczestnika podtrzymał stanowisko w sprawie.

W piśmie przygotowawczym z dnia 23 grudnia 2013 roku pełnomocnik wnioskodawców podtrzymał stanowisko w sprawie, wnosząc o oddalenie zarzutu zasiedzenia. Wyjaśnił, iż z przedłożonych dokumentów nie wynika data oddania linii do eksploatacji, z ich treści nie daje się również wywieść, jakich urządzeń przesyłowych dotyczy. Ponadto podniósł, iż uczestnik winien wykazać, że wraz z kolejnymi przekształceniami podmiotowymi nastąpiło przeniesienie prawa własności urządzeń przesyłowych na nowy podmiot.

(protokół rozprawy k. 95-97, pismo przygotowawcze k. 99-101)

W toku dalszego postępowania pełnomocnicy stron podtrzymali stanowiska w sprawie, wypowiedzieli się ponadto w zakresie wydanych przez biegłych sądowych opinii.

(pismo przygotowawcze k. 177-178, k. 215-216, k. 260-262, k. 292-293, k. 310, k. 314, protokół rozprawy k. 214-214v., k. 320-321, k. 407-408, k. 433, k. 438, k. 494-496)

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Nieruchomość położona w N., gmina N., składająca się z działki gruntu nr (...) o powierzchni (...), dla której Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi prowadzi księgę wieczystą nr (...) i działki gruntu nr (...) o powierzchni (...), dla której Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi prowadzi księgę wieczystą nr (...), stanowi własność K. G. i M. G..

(odpis księgi wieczystej k. 43- 45, k. 46- 48)

Przez nieruchomość, o której mowa, przebiega linia elektroenergetyczna średniego napięcia 15 kV. Linia ta została zbudowana na słupach przelotowych typu ŻN, przy czym na spornym odcinku przebiegają jedynie przewody linii średniego odcinka, a jedyny słup jest posadowiony w granicach działek (...) (wnioskodawców) i 49/4 (sąsiednia).

(mapa k. 77, okoliczności bezsporne)

Linia napowietrzna, o której mowa wyżej, została wybudowana w 1974 roku na podstawie Decyzji Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w B. nr 816/73 z dnia 6 września 1973 roku. Ostateczny odbiór techniczny linii miał miejsce w dniu 1 lipca 1974 roku. W protokole odbioru technicznego nie stwierdzono żadnych usterek w obrębie wybudowanej linii, a dokonująca go komisja przyjęła bez zastrzeżeń urządzenie do eksploatacji. Od momentu wzniesienia linii do chwili obecnej jej przebieg, w tym na odcinku przebiegającym przez nieruchomość wnioskodawców, nie ulegał żadnym zmianom.

(zeznania świadka D. K. k. 96, zeznania świadka A. K. k. 494-495, decyzja k. 76, plan sytuacyjny k. 77, protokół odbioru technicznego k. 78-79)

Przedmiotowa linia elektroenergetyczna użytkowana była przez Skarb Państwa reprezentowany przez Zakład (...) w Ł. działający w ramach Centralnego O. Energetycznego z siedzibą w W.. Zarządzeniem Ministra Przemysłu nr 13/ORG/89 z dnia 16 stycznia 1989 roku utworzono z dniem 1 stycznia 1989 roku przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą Zakład (...). Przedsiębiorstwo to powstało wskutek podziału przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą Centralny O. Energetyczny w W.; nowoutworzonemu przedsiębiorstwu powierzono składniki mienia powstałego z podziału Centralnego O. Energetycznego w W..

Zarządzeniem nr 181/O./93 Ministra Przemysłu z dnia 9 lipca 1993 roku dokonano z dniem 12 lipca 1993 roku podziału Zakładu (...) w Ł. w celu wniesienia przez Skarb Państwa zorganizowanej części mienia do spółki akcyjnej (...) S.A. w W. i przekształcono przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą Zakład (...) w Ł. w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa. (...) S.A. w Ł. wstąpił we wszystkie prawa i obowiązki Zakładu (...) w Ł., z wyłączeniem praw i obowiązków przejętych przez (...) S.A. w W. dotyczących mienia.

Aktem notarialnym z dnia 12.07.1993 roku Minister Skarbu Państwa, działając w imieniu Skarbu Państwa, dokonał przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą Zakład (...) w Ł. w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa pod nazwą (...) S.A. w Ł..

W dniu 30 czerwca 2007 roku została zawarta umowa aportowego zbycia przedsiębiorstwa między Spółką (...) S.A a Spółką (...) Sp. z o.o. Zgodnie z uchwałami podjętymi przez organy (...) i (...), wydzielenie prawne operatora systemu dystrybucyjnego ze strony (...) nastąpiło w formie wniesionego aportem przedsiębiorstwa (...) w rozumieniu art. 55¹ k.c., to jest zorganizowanie zespołu składników niematerialnych i materialnych przeznaczonych do prowadzenia działalności gospodarczej związanej ze świadczeniem usług dystrybucji energii elektrycznej i wykonywaniem zadań operatora systemu dystrybucji, stanowiącego razem zorganizowaną część przedsiębiorstwa, która obejmuje również zobowiązania związane z prowadzeniem tego przedsiębiorstwa - na pokrycie podwyższonego kapitału zakładowego (...). W dniu 12 listopada 2008 roku nastąpiła zmiana spółki z (...) Sp. z o.o. z siedzibą w Ł. na (...) Sp. z o.o. z siedzibą w Ł.. Następnie doszło do przekształcenia, zgodnie z którym poprzednik prawny uczestnika stał się oddziałem spółki z siedzibą w Ł. z nazwą (...) SA w Ł. Oddział Ł. - Miasto w Ł..

(zaświadczenie k. 445, Zarządzenie Dyrektora Zjednoczenia (...) z dnia 30 stycznia 1975 roku k. 446-447, Zarządzenie nr 13/ (...)/89 k. 448-450, Zarządzenie nr 181/O./93 wraz z załącznikiem k. 451-452, akt notarialny Rep A nr 2427/93 k. 453-465, umowa aportowego zbycia przedsiębiorstwa k. 466-476, postanowienie z dnia 12 listopada 2008 roku k. 477, zaświadczenie k. 478, odpis z KRS k. 479-490v.)

Wskazane użytkowanie spornej linii przez uczestnika postępowania oraz jego poprzedników prawnych miało nieprzerwany charakter. Linia ta pracuje od czasu oddania jej do użytku, przy czym zgodnie z obowiązującymi przepisami, raz na 5 lat dokonywany jest jej przegląd. Na podstawie tych oględzin dokonuje się oceny stanu

technicznego i określa czynności, jakie trzeba w okresie tych 5 lat wykonać. W czasie oględzin inspektor sprawdza stan słupów, izolatorów, przewodów, czy w okolicy nie pojawiły się nowe zabudowania itp.

(zeznania świadka D. K. k. 96, zeznania świadka A. K. k. 494-495)

W piśmie z dnia 12 września 2012 roku wnioskodawcy wezwali uczestnika do wypłaty wynagrodzenia z tytułu bezumownego korzystania z ich nieruchomości za okres 7 lat w kwocie nie mniejszej niż 11.894 zł wraz z odsetkami oraz do podpisania umowy regulującej korzystanie z nieruchomości. W odpowiedzi uczestnik wskazał, że przedmiotowa linia została wybudowana w latach 70-ych XX wieku i uwzględniając upływ czasu od daty posadowienia tych urządzeń, uczestnikowi przysługuje skuteczne prawo do części nieruchomości wynikające ze służebności gruntowej, nabyte w drodze jej zasiedzenia.

(wezwanie k. 23-23v., pismo k. 24)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił bądź jako bezsporny, bądź na podstawie znajdujących się w aktach sprawy dowodów z dokumentów. Za podstawę ustaleń faktycznych Sąd przyjął ponadto zeznania świadków. Świadkowie opisali, w jakim czasie doszło do wybudowania i oddania do eksploatacji spornego odcinka linii energetycznej, wskazali również na czynności podejmowane w obrębie tejże linii świadczące o nieprzerwanym użytkowaniu linii przez uczestnika oraz jego poprzedników prawnych. Relacja świadków pozwoliła ponadto ustalić, że linia średniego napięcia przebiegająca przez nieruchomość wnioskodawców nie uległa zmianie w zakresie swojego położenia przez cały okres istnienia. Jednocześnie zeznania A. K. pozwoliły na przyjęcie, iż złożone przez uczestnika dokumenty w postaci mapy (k. 77) oraz protokołu odbioru technicznego (k. 78-79) dotyczą spornej linii. W ocenie Sądu depozycje świadków A. K. i D. K. są logiczne i spójne, korespondują także z nieosobowym materiałem dowodowym zgromadzonym w sprawie, w konsekwencji brak było podstaw do kwestionowania ich wiarygodności.

Wobec przyjęcia, iż w sprawie skuteczny okazał się zarzut zasiedzenia Sąd pominął przy ustalaniu stanu faktycznego opinie biegłych sądowych, nie miały one bowiem znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Sąd Rejonowy zważył, co następuje:

Wniosek o odpłatne ustanowienie służebności przesyłu nie był zasadny i nie zasługiwał na uwzględnienie, wobec skutecznego podniesienia przez uczestnika postępowania zarzutu nabycia przez zasiedzenie nieodpłatnej służebności gruntowej, o treści odpowiadającej służebności przesyłu.

Zgodnie z przepisem art. 352 § 1 i 2 k.c. kto faktycznie korzysta z cudzej nieruchomości w zakresie odpowiadającym służebności, jest posiadaczem służebności, a do posiadania służebności stosuje się odpowiednio przepisy o posiadaniu rzeczy.

Specyfiką posiadania, jako stanu faktycznego, w oznaczonych okolicznościach kwalifikowanego, jako zdarzenie prawne, wywołujące skutki w zakresie rozliczeń z właścicielem nieruchomości i mogącego prowadzić do pierwotnego nabycia prawa własności przez zasiedzenie, jest posługiwanie się konstrukcją domniemań prawnych o charakterze usuwalnym. Obejmują one domniemanie posiadania samoistnego (art. 339 k.c.), ciągłości posiadania (art. 340 k.c.), posiadania zgodnego z prawem, dotyczące także posiadania przez poprzedniego posiadacza (art. 341 k.c.). Uzupełnia je domniemanie istnienia dobrej wiary, jeżeli ustawa uzależnia skutki prawne od dobrej lub złej wiary (art. 7 k.c.). Istotą konstrukcji domniemań prawnych wzruszalnych jest ustawowe związanie sądu, co do istnienia danego faktu, które może być obalone dowodem przeciwnym. Ciężar wzruszenia spoczywa przy tym na przeciwniku strony powołującej się na istnienie okoliczności objętej domniemaniem.

Posiadanie jest stanem faktycznym podlegającym ochronie prawnej, a zmiany posiadacza, przedmiotowo istotnych cech takiego władztwa dla wywołania oznaczonych skutków prawnych w zasadzie zależą od podjęcia czynności prawnych lub wskazanych przez ustawę zdarzeń (np. art. 348-351 k.c. - formy przeniesienia posiadania, art. 176

k.c. - doliczanie posiadania poprzednika do czasu zasiedzenia w wypadku przeniesienia posiadania podczas biegu zasiedzenia, art. 123 § 1 k.c. w zw. z art. 175 k.c. - przerwanie biegu zasiedzenia).

Zasady powyższe mają zastosowanie także do ustalania w postępowaniu o stwierdzenie zasiedzenia nabycia przez posiadacza praw rzeczowych stanowiących tytuł prawny do władania nieruchomością w pełnym (własność) lub obciążenia jej w ograniczonym zakresie (służebność).

Regulacja dotycząca służebności przesyłu została wprowadzona do Kodeksu cywilnego z dniem 3 sierpnia 2008 roku, przez art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 30 maja 2008 roku o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 116, poz. 731), jednak ta konstrukcja prawna funkcjonowała w obrocie cywilnoprawnym w drodze wykładni obowiązującej regulacji dotyczącej służebności gruntowych. Zarówno w literaturze, jak i orzecznictwie dopuszczano, bowiem możliwość nabywania służebności gruntowych przez przedsiębiorców przesyłowych na skutek ich zasiedzenia. Przedmiotem zasiedzenia przez takiego przedsiębiorcę jest przed dniem 3 sierpnia 2008 roku służebność gruntowa o treści odpowiadającej służebności przesyłu. Stanowisko to zostało potwierdzone między innymi w uchwale z dnia 7 października 2008 roku, III CZP 89/08, (LEX nr 458125), w której Sąd Najwyższy uznał, że przed ustawowym uregulowaniem służebności przesyłu (art. 305¹-305⁴ k.c.) dopuszczalne było nabycie w drodze zasiedzenia służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorstwa. Uzasadniając swój pogląd wskazał, że ustanowiona na rzecz przedsiębiorstwa (w znaczeniu podmiotowym) lub nabyta przez przedsiębiorstwo w drodze zasiedzenia służebność gruntowa, jako prawo korzystania z nieruchomości obciążonej w zakresie związanym z działaniem tego przedsiębiorstwa (art. 285 k.c.), odpowiada funkcji i treści nowo kreowanej służebności przesyłu. Stanowisko to podtrzymał Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 7 listopada 2008 roku, II CSK 326/08, (LEX nr 1130159), w wyroku z dnia 12 grudnia 2008 roku, II CSK 389/08, LEX nr 484715), w postanowieniu z dnia 5 czerwca 2009 roku, I CSK 392/08 (LEX nr 578032), a także w uchwale z dnia 22 maja 2013 roku, III CZP 18/13 (OSNC 2013/12/139). Zagadnienie, jakie prawo rzeczowe nabywa się po dniu 3 sierpnia 2008 roku, na skutek upływu terminu zasiedzenia po tym dniu, ale rozpoczętego wcześniej, rozstrzygnął Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 22 maja 2013 roku, III CZP 18/13 (OSNC 2013/12/139) przyjmując, że do wejścia w życie art. 305¹-305⁴ k.c. dopuszczalne było nabycie w drodze zasiedzenia na rzecz przedsiębiorcy służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu, a następnie wprost służebności przesyłu, przy czym okres występowania na nieruchomości stanu faktycznego odpowiadającego treści służebności przesyłu podlega doliczeniu do czasu posiadania wymaganego do zasiedzenia służebności przesyłu. Uzasadniając powyższy pogląd Sąd Najwyższy wyjaśnił, że możliwość pełnego uwzględnienia okresu, w którym na nieruchomości istniał stan odpowiadający wykonywaniu służebności przesyłu, jest rozwiązaniem najlepiej odpowiadającym relacji pomiędzy tą służebnością, a służebnością gruntową o treści odpowiadającej służebności przesyłu. Przemawia za tym konstrukcja służebności przesyłu oraz cel jej wprowadzenia, czyli potwierdzenie i uporządkowanie wcześniejszego orzecznictwa, nie zaś wprowadzanie nowego rodzaju prawa rzeczowego. W konsekwencji, konstrukcja funkcjonująca do tej pory jedynie na podstawie orzecznictwa została bez istotnych zmian powtórzona w art. 305¹-305⁴ k.c. Z perspektywy konstytucyjnego podziału kompetencji władzy ustawodawczej i sądowniczej przepisy te potwierdziły więc jedynie treść normatywną, która już wcześniej wynikała z przepisów o służebnościach gruntowych. W konsekwencji, zamiarem ustawodawcy było objęcie nową regulacją możliwie szerokiej grupy sytuacji faktycznych. W przeciwnym razie uporządkowanie i usankcjonowanie wcześniejszej praktyki orzecniczej przyniosłoby znacznie bardziej ograniczony skutek. Z tego powodu, jak wskazał Sąd Najwyższy, powodu możliwości pełnego uwzględnienia stanu faktycznego istniejącego na nieruchomości przed dniem 3 sierpnia 2008 roku nie stoi w sprzeczności z celami regulacji służebności przesyłu ani z gwarancyjnym charakterem norm prawa intertemporalnego. Zarówno z punktu widzenia właściciela nieruchomości, na której istnieje stan odpowiadający służebności przesyłu, jak i przedsiębiorcy korzystającego z tej sytuacji, wprowadzenie art. 305¹-305⁴ k.c. nie oznaczało żadnej istotnej zmiany. Pierwszy zmuszony jest do znoszenia działania osoby trzeciej na swojej nieruchomości w tym samym zakresie, drugi natomiast może korzystać z urządzeń przesyłowych w takim samym zakresie, w jakim byłoby to możliwe we wcześniejszym stanie prawnym, oraz nabyć stosowną służebność w drodze zasiedzenia. W ocenie Sądu Najwyższego, nie można przy tym uznać, by możliwość pełnego doliczenia okresu posiadania przed dniem 3 sierpnia 2008 roku mogła stanowić zaskoczenie dla zainteresowanych

podmiotów, zwłaszcza dla właścicieli nieruchomości, które zostają obciążone służebnością przesyłu. W razie braku możliwości zaliczenia tego okresu na poczet posiadania służebności przesyłu na nieruchomości powstałaby służebność gruntowa o treści odpowiadającej służebności przesyłu, z perspektywy więc zakresu ograniczeń prawa własności skutek byłby w obu wypadkach taki sam. W rezultacie, możliwość pełnego zaliczenia okresu sprzed dnia 3 sierpnia 2008 roku na poczet czasu posiadania służebności przesyłu spełnia wymagania proporcjonalności wynikające z art. 31 ust. 3 Konstytucji. Rozwiązanie to opiera się na ograniczeniu zakresu konstytucyjnej ochrony prawa własności (art. 21 ust. 2 i art. 64 Konstytucji) w zakresie koniecznym dla ochrony praw innego podmiotu (przedsiębiorcy), równocześnie zaś nie pociąga za sobą naruszenia zaufania do przewidywalności działań ustawodawcy, który jedynie uszczegółowił w tym wypadku swoją wcześniejszą decyzję. Koncepcja ta, zdaniem Sądu Najwyższego, odpowiada także wymaganiom wynikającym z art. 2 Konstytucji. Jak wyjaśniono w omawianej uchwale, biorąc pod uwagę, że wejście w życie art. 305¹-305⁴ k.c. nie spowodowało istotnych zmian w sferze prawnej właścicieli nieruchomości, na których zlokalizowane są urządzenia przesyłowe, sytuacja ta nie mogłaby być porównywana ze skutkami wprowadzenia nowego prawa rzeczowego. W konsekwencji, nie ma uzasadnionych powodów, by uwzględnienie okresu sprzed wejścia w życie nowelizacji było równoznaczne z naruszeniem gwarancyjnego celu zakazu retroakcji. Z tej przyczyny traktowanie art. 305¹-305⁴ k.c. jako nowego prawa w rozumieniu zasady niedziałania prawa wstecz, jest za daleko idące.

Reasumując dotychczasowe rozważania Sąd uznał, że przed dniem 3 sierpnia 2008 roku było możliwe zasiedzenie służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu.

Przesłankami zasiedzenia służebności na podstawie przepisu art. 292 k.c. w związku z art. 172 k.c. są: posiadanie dla siebie („samoistne”) trwałego i widocznego urządzenia, służącego do wykonywania służebności, nieprzerwane posiadanie trwające przez czas potrzebny do zasiedzenia, który to czas jest zależny od dobrej lub złej wiary posiadacza i wynosi: 10 lub 20 lat, albo 20 lub 30 lat, zależnie od obowiązującego stanu prawnego.

Spełnienie powyższych przesłanek powoduje nabycie ex lege ograniczonego prawa rzeczowego (służebności). Wydane przez sąd postanowienie stwierdzające nabycie ograniczonego prawa rzeczowego przez zasiedzenie ma jedynie charakter deklaratoryjny, co oznacza, że konieczne jest ustalenie daty nabycia, która może znacznie poprzedzać złożenie samego wniosku. Z tych też względów konieczne jest ustalenie obowiązującego prawa materialnego z chwili nabycia ex lege ograniczonego prawa rzeczowego.

W warunkach przedmiotowej sprawy istotnym jest nadto okoliczność, iż państwowa osoba prawna nie mogła być posiadaczem samoistnym nieruchomości w rozumieniu art. 172 k.c. w okresie obowiązywania art. 128 k.c. (do dnia 1 lutego 1989 roku) i nie mogła uzyskać przez zasiedzenie własności dla siebie, lecz dla Skarbu Państwa (tak m.in. Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 11 lutego 2011 roku, I CSK 288/10, LEX 798230). Zgodnie z art. 128 k.c. w okresie do dnia 1 lutego 1989 roku obowiązywała zasada jednolitej socjalistycznej własności ogólnonarodowej (państwowej) przysługującej niepodzielnie Państwu. Dopiero po tej dacie państwowe jednostki organizacyjne i państwowe osoby prawne mogły samodzielnie władać wyznaczoną częścią mienia państwowego w oparciu o różne tytuły prawne. W związku z powyższym w judykaturze utrwalił się pogląd, iż w okresie obowiązywania zasady jednolitego funduszu własności państwowej stosunek prawny między Skarbem Państwa a przedsiębiorstwem państwowym, sprawującym zarząd mieniem państwowym w zakresie władania gruntem, odpowiadał dzierżeniu w rozumieniu art. 338 k.c., (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2008 roku, III CSK 73/08; z dnia 27 marca 2008 roku, III CSK 329/07; z dnia 25 stycznia 2006 roku, I CSK 11/05). Zmiana Kodeksu cywilnego dokonana ustawą z dnia 31 stycznia 1989 roku (Dz.U. Nr 3, poz. 11) nadała przepisowi art. 128 k.c. nowe brzmienie wskazując, że własność ogólnonarodowa (państwowa) przysługuje Skarbowi Państwa albo innym państwowym osobom prawnym. Judykatura, wykładając wskazany przepis stwierdziła, że jego brzmienie nie uzasadnia przyjęcia, że ex lege doszło do przekształcenia uprawnień do części mienia ogólnonarodowego, pozostającego w ich zarządzie w prawo własności tego mienia (por. uchwałę (7) Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 1991 roku, III CZP 38/91, mającą moc zasady prawnej - OSNC 1991, nr 10-12, poz. 118). Innymi słowy uznano, że jedynie nowo nabywane przedmioty własności stawały się własnością danej państwowej osoby prawnej, a mienie państwowe

pozostające w jej władaniu (w różnych formach) pozostawało nadal własnością Skarbu Państwa. Ustawa z dnia 28 lipca 1990 roku o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 55, poz. 321, ze zm.) z dniem 1 października 1990 roku uchyliła przepis art. 128 k.c. we wskazanym nowym brzmieniu oraz art. 177 k.c. zawierający zakaz zasiadywania nieruchomości państwowych. Jednak dopiero ustawa z dnia 29 września 1990 roku o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz. U. Nr 79, poz. 464, ze zm.) przyznała z dniem 5 grudnia 1990 roku państwowym osobom prawnym, którym dotąd przysługiwało prawo zarządu, zdolność nabywania we własnym imieniu wszelkich praw majątkowych, w tym rzeczowych, uwłaszczając je na posiadanym mieniu, będącym dotychczas własnością państwową (art. 2) oraz wstecznie potwierdziła prawo własności nieruchomości nabytych przez państwowe osoby prawne po dniu wejścia w życie ustawy z dnia 31 stycznia 1989 roku o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 3, poz. 11), wskazując, że od chwili nabycia stanowią one własność tych osób (art. 3). Przepisy te mają odpowiednie zastosowanie do stwierdzenia nabycia ograniczonych praw rzeczowych oraz do oceny posiadania prowadzącego do ich nabycia przez zasiedzenie. Oznacza to, że każdorazowo w indywidualnych okolicznościach danej sprawy przedmiotem szczegółowych ustaleń i ocen sądu muszą być: status organizacyjno-prawny posiadacza (przedsiębiorstwa przesyłowego), jego kwalifikacja, jako państwowej osoby prawnej, zmiany relacji prawnych między Skarbem Państwa a przedsiębiorstwem państwowym, jednoosobową spółką Skarbu Państwa i spółką kapitałową prawa handlowego z udziałem Skarbu Państwa lub spółki Skarbu Państwa, sposób przeniesień posiadania między kolejnymi władającymi w zakresie odpowiadającym służebności nieruchomości obciążoną dla stwierdzenia dopuszczalności zaliczenia posiadania wykonywanego przez przedsiębiorstwo przesyłowe. Przeniesienie posiadania i praw do nieruchomości władnącej (tu odpowiednio: przedsiębiorstwa przesyłowego oraz jego części składowych w postaci sieci elektroenergetycznej - urządzeń i linii przesyłowych) rozciąga się bowiem na nieruchomość obciążoną w zakresie posiadania prawa służebności lub służebnego posiadania prowadzącego do nabycia prawa służebności.

W przedmiotowej sprawie wykazano powyższe, jednak już wcześniej należy przyjąć rozpoczęcie biegu terminu zasiedzenia, skoro na mocy ustawy z dnia 29 września 1990 roku o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości, przyznano z dniem 5 grudnia 1990 roku państwowym osobom prawnym, którym dotąd przysługiwało prawo zarządu, zdolność nabywania we własnym imieniu wszelkich praw majątkowych, w tym rzeczowych, uwłaszczając je na posiadanym mieniu, będącym dotychczas własnością państwową. Zatem w przedmiotowej sprawie poprzednik prawny uczestnika zapewne stał się właścicielem linii i posiadaczem we własnym imieniu służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu już od dnia 5 grudnia 1990 roku. Do czasu tego posiadania można jednak doliczyć czas posiadania służebności przez Skarb Państwa. Osoba prawna, która przed dniem 1 lutego 1989 roku miała status państwowej osoby prawnej i nie mogła nabyć (też w wyniku zasiedzenia) własności nieruchomości Skarbu Państwa, może do okresu samoistnego posiadania wykonywanego po tej dacie zaliczyć okres posiadania Skarbu Państwa przed dniem 1 lutego 1989 roku, jeżeli w tym czasie nastąpiło przeniesienie posiadania. Ustalając okres posiadania niezbędny do zasiedzenia, uwzględnia się bowiem także na podstawie art. 176 k.c., okres posiadania poprzednika (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 1975 roku, III CRN 421/74, OSNCP 1976, Nr 5, poz. 109, uzasadnienie uchwały (7) Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2002 roku, III CZP 721/01, OSNC 2002, Nr 9, poz. 107). Niemniej po pierwsze – jest to dopuszczalne tylko w stosunku do podmiotu będącego uprzednio posiadaczem (tu: odpowiednio prawa służebnego odpowiadającego służebności), ale nie właścicielem gruntu. Przedsiębiorstwa państwowe, korzystając z nieruchomości w zakresie niezbędnym dla budowy i eksploatacji linii elektroenergetycznej wykonywały jedynie - oparte na tytule prawnym - uprawnienia należące do sfery zarządu powierzonym mieniem państwowym na nieruchomości, będącej w zarządzie (lub władztwie o innym charakterze) innej jednostki państwowej. Konsekwentnie wyłączona jest możliwość przyjęcia, że posiadanie przez przedsiębiorstwo państwowe lub państwową osobę prawną - do czasu przyznania im samodzielnych praw podmiotowych - mogło doprowadzić do nabycia przez nie służebności na nieruchomościach państwowych w drodze zasiedzenia i odpowiednio do zaliczenia go do okresu zasiedzenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2008 roku, II CSK 314/08, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2010 roku, II CSK 465/09 - niepubl.). Po drugie, przeniesienie posiadania prowadzącego do zasiedzenia, z możliwością doliczenia czasu posiadania poprzednika na podstawie art. 176 k.c., może mieć miejsce tylko podczas biegu terminu zasiedzenia, a nie po jego upływie. Jeżeli nabycie służebności nastąpiło to jej przeniesienie przez uprawnionego powinno nastąpić w formie przewidzianej

prawem. Nie wyklucza to posiadania służebności (por. cyt. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2010 roku, II CSK 465/09, z dnia 20 listopada 1997 roku, III CKU 73/97 - niepubl.).

Skoro w przedmiotowej sprawie można doliczyć do okresu posiadania służebności przez uczestnika i jego poprzedników (posiadania we własnym imieniu i na własny rachunek – dla siebie), czas posiadania służebności przez Skarb Państwa, to właśnie stan świadomości posiadacza w tej dacie ma doniosłe znaczenie z punktu widzenia oceny charakteru tego posiadania – w dobrej czy złej wierze – oraz w konsekwencji długości okresu zasiedzenia służebności (20 lub 30 lat). W niniejszej sprawie nie było sporne, iż zastosowanie znajdzie dłuższy termin.

Należy także przypomnieć, iż posiadania prowadzącego do nabycia służebności gruntowej w drodze zasiedzenia nie należy utożsamiać z posiadaniem prowadzącym do nabycia przez zasiedzenie własności nieruchomości. Termin "odpowiednio" wymaga, bowiem niejednokrotnie niezbędnych modyfikacji wynikających z istoty i celu danej konstrukcji prawnej. Trzeba mieć na uwadze okoliczność, że przy ocenie posiadania prowadzącego do zasiedzenia służebności gruntowej chodzi o faktyczne korzystanie z gruntu w takim zakresie i w taki sposób, w jaki czyniłaby to osoba, której przysługuje służebność (ograniczone prawo rzeczowe). Władanie w zakresie służebności gruntowej kwalifikuje się, zatem jako posiadanie zależne (art. 336 k.c.), z tym że musi być ono wykonywane dla siebie (por. postanowienie SN z dnia 28 kwietnia 2010 roku, III CSK 211/09, LEX nr 686065). W analogiczny sposób wypowiedział się Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 11 lutego 2010 roku (I CSK 437/09, LEX nr 564748), wskazując, że art. 292 k.c. samodzielnie określa charakter posiadania służebności gruntowej jako przesłanki nabycia jej przez zasiedzenie. Przesłanką tą jest posiadanie służebności polegające na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia znajdującego się na cudzej nieruchomości w takim zakresie i w taki sposób, w jaki czyniłaby to osoba, której przysługuje służebność. Chodzi tu więc o korzystanie z nieruchomości będące przejawem władztwa nad nią w zakresie, w jakim uprawnia do niego służebność gruntowa. Władztwo to kwalifikuje się, zgodnie z art. 336 k.c., jako posiadanie zależne nieruchomości. Zawarte w zdaniu drugim art. 292 k.c. odesłanie do przepisów o nabyciu własności nieruchomości przez zasiedzenie obejmuje tylko (verba legis - "poza tym...") kwestie nie uregulowane w zdaniu pierwszym tego artykułu i pozwala na stosowanie do zasiedzenia służebności gruntowej przepisów o nabyciu nieruchomości przez zasiedzenie jedynie "odpowiednio". Do zasiedzenia służebności gruntowej nie ma zatem zastosowania wymaganie posiadania samoistnego (art. 172 § 1 w zw. z art. 336 k.c.). Znajdują natomiast odpowiednie zastosowanie przepisy o nabyciu nieruchomości przez zasiedzenie dotyczące terminów posiadania w zależności od dobrej lub złej wiary posiadacza (art. 172 § 1 i 2 k.c.), odpowiedniego stosowania przepisów o biegu przedawnienia roszczeń (art. 175 k.c.) i możliwości doliczenia posiadania poprzednika (art. 176 k.c.).

Przedkładając powyższe na grunt przedmiotowej sprawy w pierwszej kolejności wskazać należy, iż uczestnik wykazał, że jego poprzednik prawny (tj. spółka kapitałowa) nabyła majątek (w tym urządzenia znajdujące się na działce wnioskodawców) od Skarbu Państwa. Uczestnik przedstawił bowiem akt notarialny, którym przekształcono przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą Zakład (...) w Ł. w (...) Spółkę Akcyjną Skarbu Państwa ze wszystkimi tego konsekwencjami, w tym w zakresie przeniesienia majątku, m.in. linii średniego napięcia 15 kV przebiegającej przez miejscowość N.. W dalszej kolejności za bezsporne należy uznać, że uczestnik wykazał przesłankę korzystania przez siebie oraz swoich poprzedników prawnych z trwałego i widocznego urządzenia na cudzym gruncie (tj. gruncie należącym obecnie do wnioskodawców), w takim zakresie i w taki sposób, w jaki czyniłaby to osoba, której przysługuje służebność - korzystanie z nieruchomości będące przejawem władztwa nad nią w zakresie, w jakim uprawnia do niego służebność gruntowa (dla siebie). Korzystanie z takich urządzeń stanowi – zgodnie z poglądem doktryny i judykatury – wyraźne ostrzeżenie przed działaniem osób, które korzystając z takich urządzeń mogą doprowadzić do uzyskania odpowiednich służebności. Długotrwałe tolerowanie przez wnioskodawców i ich poprzedników prawnych działań uczestnika i jego poprzedników implikuje zatem wniosek, iż nieruchomość wnioskodawców jest obciążona tą służebnością, a jednocześnie zostały spełnione przesłanki do jej zasiedzenia w postaci posiadania, upływu czasu oraz korzystania z trwałego i widocznego urządzenia. Przez przedmiotową nieruchomość w dalszym ciągu przebiega napowietrzna linia elektroenergetyczna średniego napięcia 15 kV, zaś uczestnik (oraz jego poprzednicy prawni) korzystali z nieruchomości w zakresie niezbędnym do zapewnienia prawidłowego i niezakłóconego działania opisanego linii, m.in. poprzez eksploatację, dokonywanie kontroli, przeglądów. Wskazane działania były przy tym podejmowane

nieprzerwanie od momentu uruchomienia urządzeń znajdujących się na działce wnioskodawców, tj. od 1974 roku. Podkreślić przy tym należy, iż wnioskodawcy w żaden sposób nie wykazali, aby urządzenia znajdujące się na ich nieruchomości, a uruchomione w 1974 roku, zostały zastąpione w późniejszych latach przez inne. Wnioskodawcy nie wykazali również, aby w posiadaniu przedsiębiorstwa przesyłowego następowały jakiegokolwiek przerwy, bądź też by posiadanie to zostało naruszone przez inne podmioty. W takiej sytuacji (a więc wobec spełnienia opisanych przesłanek), dla stwierdzenia zasiedzenia koniecznym jest wyłącznie upływ odpowiednio długiego czasu. O czym była już mowa, wiewątpliwym jest, iż poprzednicy prawni uczestnika posiadali służebność w złej wierze, dlatego też należało przyjąć trzydziestoletni termin zasiedzenia przewidziany przez przepis art. 172 k.c. w aktualnym brzmieniu. Skoro bowiem termin zasiedzenia rozpoczął swój bieg w 1974 roku (przy czym Sąd przyjął, iż miało to miejsce z dniem 31 grudnia 1974 roku, ponieważ w sprawie nie została wykazana konkretna data, tj. z podaniem dniem i miesiąca, oddania linii energetycznej do użytku), koniec tego terminu przypadał na czas po wejściu w życie ustawy z dnia 28 lipca 1990 roku o zmianie ustawy Kodeks cywilny. Raz jeszcze podkreślić należy, że w złej wierze jest ten, kto wie albo wiedzieć powinien, że prawo własności przysługuje nie jemu, lecz innej osobie. Oznacza to, że ocenie podlega zasadność przeświadczenia nabywcy posiadania o przysługującym mu prawie przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności towarzyszących. Tym samym do zasiedzenia służebności doszło z dniem 31 grudnia 2004 roku.

Wobec poczynionych uwag Sąd oddalił wnioski wnioskodawców o ustanowienie służebności przesyłu za wynagrodzeniem. Należy wskazać, iż nabycie uprawnienia do służebności przesyłu przez uczestnika do nieruchomości wnioskodawców, oznacza iż posiada on tytuł prawny do korzystania w określonym zakresie z tej nieruchomości.

Zgodnie z art. 108 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w każdym orzeczeniu kończącym postępowanie sądowe sąd ma obowiązek orzec o tym, kto ponosi koszty postępowania. Zasady ponoszenia kosztów postępowania w procesie różnią się od zasad ponoszenia kosztów postępowania w postępowaniu nieprocesowym. W postępowaniu nieprocesowym, co do zasady, każdy uczestnik ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie (art. 520 § 1 k.p.c.). Wyjątek od tej zasady stanowi jedynie sytuacja, w której uczestnicy są w różnym stopniu zainteresowani w wyniku postępowania lub interesy ich są sprzeczne, sąd może wówczas stosunkowo rozdzielić obowiązek zwrotu kosztów lub włożyć go na jednego z uczestników w całości; to samo dotyczy zwrotu kosztów postępowania wyłożonych przez uczestników (art. 520 § 2 k.p.c.). Jeżeli zaś interesy uczestników są sprzeczne, sąd może włożyć na uczestnika, którego wnioski zostały oddalone lub odrzucone, obowiązek zwrotu kosztów postępowania poniesionych przez innego uczestnika, przy czym regułę tę stosuje się odpowiednio, jeżeli uczestnik postępował niesumiennie lub oczywiście niewłaściwie (art. 520 § 3 k.p.c.).

Różnica zatem pomiędzy § 2 i § 3 art. 520 k.p.c. polega na tym, iż zasady wyrażonej w przepisie § 2 nie można nigdy zastosować w razie oddalenia lub odrzucenia wniosku przy sprzeczności interesów uczestników.

W rozpoznawanej sprawie interesy wnioskodawców oraz uczestnika postępowania były sprzeczne. Wobec zaś oddalenia wniosku o ustanowienie służebności, zasądzono od wnioskodawców solidarnie na rzecz uczestnika kwotę 257 zł, na którą złożyło się wynagrodzenie pełnomocnika ustalone w oparciu o przepis § 8 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2012 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu – t.j. Dz.U. 2013, poz. 461 oraz opłata skarbową od pełnomocnictwa – 17 zł.

Jednocześnie Sąd odstąpił od obciążenia wnioskodawców kosztami sądowymi poniesionymi tymczasowo przez Skarb Państwa.